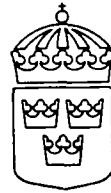

Regeringens proposition 1994/95: 170

Digitala ljudradiosändningar

Prop.
1994/95: 170

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 30 mars 1995

Ingvar Carlsson

Margot Wallström
(Kulturdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att digitala ljudradiosändningar skall kunna inledas från hösten 1995. Sändningar bör inledningsvis förekomma i ett begränsat antal områden i såväl storstadsregionerna som andra delar av landet. Både radioföretag med public service-ansvar och andra intresserade programföretag bör ges tillfälle att medverka.

Förslaget föranleder några smärre ändringar i radiolagen (1966:755).

Innehållsförteckning

Prop. 1994/95: 170

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Lagtext	4
3	Ärendet och dess beredning	6
4	Bakgrund	7
4.1	DAB-tekniken i sammandrag	7
4.2	Frekvensplaneringsfrågor	8
4.3	Lagliga förutsättningar	8
4.4	DAB i vissa andra länder	10
5	Digitala ljudradiosändningar bör komma i gång	11
6	Vilka bör kunna delta i sändningarna?	13
7	Tillståndsvillkor m.m.	14
8	Ikraftträdande	16
Bilaga 1	Lagrådsremissens lagförslag	17
Bilaga 2	Lagrådets yttrande	19

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 1994/95: 170

Regeringen föreslår att riksdagen

1. antar regeringens förslag till lag om ändring i radiolagen (1966:755),
2. godkänner vad regeringen föreslår om digitala ljudradiosändningar.

Ärendet bör behandlas under innevarande riksmöte.

Förslag till lag om ändring i radiolagen (1966:755)

Härigenom föreskrivs i fråga om radiolagen (1966:755)¹

dels att 1 och 6 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 6 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §²

I denna lag förstås med

radiosändning: ljud, bild eller annat meddelande som sänds med hjälp av elektromagnetiska vågor vilkas frekvenser är lägre än 3 000 gigahertz och vilka utbreder sig i rymden utan särskilt anordnad ledare,

rundradiosändning: radiosändning som är avsedd att tas emot direkt av allmänheten, om sändningen inte är avsedd endast för en sluten krets, vars medlemmar är förenade genom en påtaglig gemenskap av annat slag än ett gemensamt intresse att lyssna på eller se sändningen,

trådsändning: ljud, bild eller annat meddelande som sänds med hjälp av elektromagnetiska vågor vilka är bundna vid särskilt anordnad ledare,

sändare: anordning för radiosändning (radiosändare) eller trådsändning (trådsändare),

mottagare: anordning för mottagning av radiosändning eller trådsändning,

radioprogram: radiosändnings eller trådsändnings innehåll, om detta består av annat än, utom angivande av namn eller källa, enkla meddelanden om tid, väderlek, nyheter eller dylikt,

reklam: ett radioprogram som är avsett att främja en näringsidkares av-sättning av en vara, en tjänst eller någon annan nytthet,

annonstid i televisionen: sändningstid i televisionen som inleds och avslutas av en särskild ljud- och bildsignatur som markerar att den som sänder under den angivna tiden i huvudsak gör detta på uppdrag av andra,

annonstid i ljudradion: sändnings-tid i ljudradion som inleds och avslutas av en särskild signatur som markerar att den som sänder under den angivna tiden i huvudsak gör detta på uppdrag av andra,

programtjänst: ett samlat utbud av ljudradio- eller televisionsprogram som sänds under en gemensam beteckning.

¹Lagen omtryckt 1991:1066.

²Senaste lydelse 1992:1357.

6 §³

Programföretags rätt på grund av tillstånd enligt 5 § skall utövas opartiskt och sakligt. Därvid skall beaktas att en vidsträckt yttrandefrihet och informationsfrihet skall råda i ljudradion och televisionen.

Programföretaget får inte i programverksamheten mot vederlag eller annars på ett otillbörligt sätt gynna ett kommersiellt intresse.

Programföretaget får dock i fråga om någon som har bekostat ett program helt eller delvis lämna uppgift om vem bidragsgivaren är.

Programverksamheten skall som helhet präglas av det demokratiska statskicketets grundidéer samt principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet.

Föreskrifterna i första och andra styckena gäller inte vad som sänds under annonstid i televisionen eller annonser och liknande meddelanden i sökbar text-TV.

Föreskrifterna i första och andra styckena gäller inte vad som sänds under annonstid i *ljudradion eller televisionen* eller annonser och liknande meddelanden i sökbar text-TV.

6 a §

Vad som föreskrivs i 6 § första stycket gäller inte programföretag vars tillstånd endast avser rätt att bedriva digitala ljudradiosändningar, om inte annat bestäms i avtal mellan regeringen och programföretaget.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

³Senaste lydelse 1991:2028.

Frågan om digital ljudradio (Digital Audio Broadcasting, DAB) berördes i betänkandet (SOU 1991:108) Tekniskt utrymme för reklamfinansierad radio. Där angavs att tekniken då ännu inte var mogen att tas i bruk. En sammanställning av remissyttrandena över betänkandet finns i prop. 1992/93:70 Privat lokalradio.

I betänkandet (SOU 1994:34) Tekniskt utrymme för ytterligare TV-sändningar behandlades åter den digitala ljudradion. Där gjordes bedömningen att digital marksänd ljudradio enligt DAB-systemet skulle kunna introduceras i Sverige i början av år 1996. En sammanställning av remissyttrandena över betänkandet finns i departementspromemorian (Ds 1994:105) Regler och villkor för ytterligare TV-sändningar. Remissinstanserna instämmer i den bedömning som redovisas i betänkandet.

I 1995 års budgetproposition (prop. 1994/95:100, bil. 12 s. 138 f) redovisade regeringen att TERACOM Svensk Rundradio AB (Teracom) och Sveriges Radio AB har anmält önskemål att starta försök med DAB-sändningar i och omkring Stockholm, Göteborg och Malmö vid årsskiftet 1995/96. De tre sändarnäten skulle nå ca 35% av landets befolkning.

I budgetpropositionen uttalade regeringen att det är angeläget att försök med digitala marksändningar av ljudradio kan komma i gång. Förutsättningarna borde redan från början vara sådana, att möjligheten hålls öppen att senare bygga ut sändarnäten till rikstäckning. Villkoren för att använda den nya tekniken borde vidare vara sådana att de gynnar konkurrens och mångfald både i fråga om programverksamheten och – i varje fall på sikt – när det gäller den tekniska driften av sändningarna. Regeringen meddelade sin avsikt att inbjuda olika intresserade grupper, t.ex. företag, branschorganisationer och myndigheter, att delta i ett fortlöpande samråd rörande digital ljudradio.

Företrädare för Kulturdepartementet har sammanträffat med representanter för Post- och telestyrelsen, Radio- och TV-verket, Teracom, Sveriges Radio, Radioutgivareföreningen, samt Sveriges radio- och hemelektronikleverantörer och Bilradioinstitutet, varvid dessa beretts tillfälle att lämna synpunkter på regeringens planer. Vidare har företrädare för Post- och telestyrelsen, Radio- och TV-verket, Teracom och Sveriges Radio fått lämna synpunkter på ett utkast till lagrådsremiss.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 23 mars 1995 att inhämta Lagrådets yttrande över det lagförslag som finns i *bilaga 1*.

Lagrådets yttrande finns i *bilaga 2*. Lagrådet föreslår, för att undvika tveksamhet om regleringens innebörd, att 6 a § lämpligen utformas så att däri direkt anges att 6 § första stycket inte skall gälla programföretag vars tillstånd endast avser rätt att bedriva digitala ljudradiosändningar med möjlighet för regeringen att i avtal med programföretaget bestämma annat.

4 Bakgrund

4.1 DAB-tekniken i sammandrag

Den digitala sändningstekniken bygger på att man gör ett stort antal separata avläsningar av de elektriska svängningar som representerar ljudet och därefter översänder dessa avläsningar med hjälp av radiovågor. Vid överföringen sänds meddelandena som en följd av talvärden (en "bitström"). I mottagaren tolkas bitströmmen med hjälp av styrsignaler som sänds ut tillsammans med de signaler som innehåller informationen.

Digitaltekniken är på flera sätt överlägsen nuvarande analoga sändningsteknik. Digitala sändningar har stor överföringskapacitet vilket kan ge bättre frekvensekonomi än analoga sändningar. De kan göras tåliga mot störningar och flexibla i fråga om vilken information som överförs. Digitaltekniken lämpar sig väl för kryptering. Distributionskostnaderna per program kan bli lägre och kvaliteten bättre än med nuvarande teknik.

DAB-systemet, som utvecklats inom projektet Eureka 147 fungerar på följande sätt.

Den information som skall överföras delas upp på ett stort antal bärvågor som fördelas över ett relativt brett frekvensområde, ett frekvensblock. Vid utsändningen blandas flera olika program, som sedan sorteras upp vid mottagningen.

Sändare som ligger intill varandra kan använda samma frekvensblock, under förutsättning att de sänder samma innehåll. Därmed kan man inrätta s.k. singelfrekvensnät och även låta utfyllnadssändare använda samma frekvens som huvudsändaren. Detta är inte möjligt med nuvarande analoga teknik.

Inom Europa har man enats om att ett frekvensblock skall omfatta drygt 1,7 MHz inklusive skyddsband. DAB-systemet är flexibelt och tillåter upp till sex stereoprogram i ett frekvensblock. Tekniken medger att man använder olika stor överföringskapacitet vid olika tillfällen, beroende på vad som skall sändas, eller att man – permanent eller tillfälligt – delar upp utrymmet ytterligare så att man sänder två monoprogram med olika innehåll i stället för ett stereoprogram.

DAB-systemet är avsett för ljudradioöverföring, men det finns inte något principiellt hinder för att sända vilket innehåll som helst som kan digitaliseras och som ryms inom den tillgängliga bandbredden. Även rörliga bilder kan sändas ut om en större del av frekvensblocket används.

DAB-systemet möjliggör mobil mottagning utan kvalitetsförluster och minskar avsevärt frekvensbehovet. Den goda frekvensekonomin utnyttjas bäst om ett och samma programinnehåll sprids över stora sammanhängande

tytor, medan vinsterna blir mindre om tekniken skall användas för lokalt avgränsade sändningar.

För att kunna sända DAB måste man ha tillgång till icke utnyttjat frekvensutrymme som minst motsvarar frekvensblockets bandbredd. Om ett singelfrekvensnät skall byggas upp måste ett och samma frekvensutrymme vara tillgängligt inom hela det aktuella området.

DAB-sändningar kan inte tas emot med vanliga radiomottagare. Särskilda DAB-mottagare finns ännu endast för experiment- och demonstrationsändamål. Mottagare för konsumentbruk torde komma i handeln under år 1996.

Provsändningar med DAB-teknik har förekommit i Sverige sedan år 1992.

4.2 Frekvensplaneringsfrågor

För att radiofrekvenserna skall kunna utnyttjas effektivt, utan att det uppkommer störningar, krävs en omfattande nationell och internationell planering. Vid återkommande internationella konferenser utarbetas planer som kan innebära att vissa frekvensband avsätts för vissa användningar (allotment plan) eller att sändningsfrekvenser och geografisk placering fastställs för enskilda sändare (assignment plan). Det finns särskilda procedurer för att inhämta godkännande från berörda grannländer om ett land önskar använda sändare på ett sätt som skiljer sig från en fastställd plan.

Inom den europeiska post- och telesammanslutningen (CEPT) pågår ett arbete med sikte på att planera frekvensanvändningen för DAB i Europa. Ett planeringsmöte skall hållas i Wiesbaden i Tyskland i juli 1995 och inför detta möte har de deltagande länderna angett sina önskemål. Post- och telestyrelsen har därvid angett att man för svensk räkning dels önskar ett frekvensblock som medger rikstäckande sändningar, dels frekvensblock som möjliggör regionalt uppdelade sändningar.

På lång sikt räknar man med att den digitala ljudradion kommer att sändas i det nuvarande s.k. FM-bandet, dvs. 87,5–108 MHz. Det förutsätter att de analoga ljudradiosändningar som för närvarande förekommer inom detta frekvensband avvecklas. Under vad som avses vara ett övergångsskede måste man placera digitalsändningarna även i andra frekvensområden. I Europa räknar man med att upp till fyra frekvensområden kan komma i fråga, nämligen TV-kanal 2–4 (47–68 MHz), FM-bandet (87,5–108 MHz), TV-kanal 12–13 (223–240 MHz) och 1,5 GHz-bandet (1452–1467 MHz).

4.3 Lagliga förutsättningar

Gällande regler om tillstånd för radiosändningar

Enligt *lagen (1993:599) om radiokommunikation* krävs tillstånd för att använda radiosändare. Tillstånd ges av Post- och telestyrelsen. Sådant tillstånd skall meddelas om inte vissa i lagen angivna hinder föreligger. För sändningsverksamhet som kräver medgivande också enligt annan lagstiftning,

t.ex. rundradiosändningar, krävs också att sökanden eller någon annan som sökanden utför sändningsuppdrag åt har sådant medgivande.

För att bedriva rundradiosändningar av ljudradio krävs tillstånd enligt radiolagen (1966:755), lokalradiolagen (1993:120) eller närradiolagen (1982:1249).

Tillstånd enligt *radiolagen* meddelas av regeringen. Förarbetena till lagstiftningen (prop. 1977/78:91, bl.a. s. 162) visar att lagtexten utformats med hänsyn till att Sveriges Radio skulle delas upp i en koncern med ett icke sändande moderbolag och med dotterbolagen som programföretag. Det framgår att det inte var meningen att regeringen utan riksdagens godkännande skulle kunna medge sändningsrätt åt nya programföretag eller genomföra några väsentliga förändringar i fråga om de existerande programföretagens verksamhet (se även prop. 1985/86:109 s. 35). I dag har bara Sveriges Radio och Sveriges Utbildningsradio tillstånd att sända ljudradio enligt radiolagen. Dessa företags tillstånd ger dem rätt att sända över hela landet. Vissa programregler – kravet på opartiskhet och saklighet, den s.k. demokratiregeln och förbudet mot otillbörligt gynnande av kommersiella intressen i programverksamheten – framgår direkt av lagen. Ytterligare programpolitiska och andra villkor, bl.a. rätten att använda sändningsfrekvenser samt antalet programkanaler, anges i de avtal som är knutna till tillstånden.

Tillstånd enligt *lokalradiolagen* meddelas av Radio- och TV-verket. Tillståndet ger innehavaren rätt att sända i ett visst sändningsområde. Minst en tredjedel av sändningstiden skall användas för program som framställts särskilt för den egna verksamheten. Två tredjedelar får alltså användas för andra program. För de företag som tillhandahåller de senare programmen finns inte något tillståndskrav.

Tillstånd enligt *närradiolagen* meddelas också av Radio- och TV-verket. Tillstånd kan ges till lokalt verksamma ideella föreningar och vissa andra sammanslutningar. Tillståndet avser en viss sändningsmöjlighet och en viss sändningstid på denna, eftersom flera sammanslutningar delar på den tillgängliga sändningstiden. Det är inte tillåtet att utnyttja en sändningsmöjlighet för närradio för andra slags sändningar.

Lagstiftningen och DAB-sändningarna

DAB-tekniken innebär att flera program blandas i en signal som sänds ut från en och samma fysiska sändare. Den som bedriver den tekniska sändningsverksamheten använder ett helt frekvensblock som inte kan delas upp mellan olika sändaroperatörer.

För att tillstånd att använda radiosändare för rundradiosändningar skall kunna erhållas krävs enligt radiokommunikationslagen att den sökande eller någon för vars räkning den sökande utför sändningsuppdrag har tillstånd för sådana sändningar. Den som endast bedriver teknisk sändningsverksamhet kan inte erhålla tillstånd för rundradiosändningar. För att tillstånd enligt radiokommunikationslagen skall kunna meddelas krävs därför att de medverkande programföretagen har tillstånd för rundradiosändningar.

För att de programföretag som nu har tillstånd enligt radiolagen, dvs. Sveriges Radio och Utbildningsradion, skall kunna sända DAB med stöd av tillståndet behöver avtalen ändras när det gäller rätten att använda sändningsfrekvenser och antalet kanaler.

Radiolagens ordalydelse medger att regeringen ger tillstånd också till andra programföretag. De närmare tillståndsvillkoren skall då tas in i avtal. För att det skall vara möjligt att avtala om rätt för programföretaget att sända reklam krävs dock vissa smärre lagändringar (se avsnitt 7).

Ett företag med tillstånd enligt lokalradiolagen skulle inom ramen för tillståndet redan nu kunna bedriva DAB-sändningar, men endast i det sändningsområde som tillståndet omfattar. Om området för DAB-sändningar till några mer väsentliga delar ligger utanför sändningsområdet för lokalradiotillståndet kan tillståndshavaren därför inte sända DAB med stöd av tillståndet.

Sammanslutningar med tillstånd enligt närradiolagen torde inte kunna bedriva DAB-sändningar med stöd av tillståndet.

4.4 DAB i vissa andra länder

Storbritannien

Det brittiska radiobolaget BBC har meddelat att det kommer att inleda sändningar med DAB-teknik över Londonområdet i september 1995.

Tyskland

Under år 1995 kommer ett antal olika nät för DAB-sändningar att upprättas i olika delar av landet. Sammanlagt kommer 25–30 DAB-sändare att etableras.

Frankrike

DAB-sändningar kommer att inledas i några större städer under år 1995.

Kanada

År 1996 kommer sändningar med DAB-teknik att äga rum i fyra områden med sammanlagt 35 % av landets befolkning.

Danmarks Radio har fått tillstånd att bedriva försökssändningar med digital teknik i Köpenhamnsområdet.

Norge

Sedan sommaren 1994 sänds tre kanaler från NRK och en kanal från P4 Radio Hele Norge ut i ett provnät i det centrala Østlandsområdet.

5 Digitala ljudradiosändningar bör komma i gång

Regeringens förslag: En verksamhet med digitala ljudradiosändningar bör påbörjas. Sändningar bör kunna starta under hösten 1995. Sändningar bör inledningsvis förekomma i ett begränsat antal områden i såväl storstadsregionerna som andra delar av landet.

Skälen för regeringens förslag: DAB-tekniken har utvecklats i Europa sedan mitten av 1980-talet och kan nu betraktas som mogen att tas i bruk. Reguljära DAB-sändningar eller omfattande försök med sådana sändningar kommer att påbörjas i bl.a. Storbritannien, Tyskland och Frankrike under år 1995. De första mottagarna för konsumentbruk torde komma ut på marknaden under år 1996.

DAB-tekniken framstår som överlägsen den nuvarande analoga sändningstekniken för ljudradio på bl.a. följande punkter. Den ger bättre ljudkvalitet och större tålighet mot störningar. Sändningstekniken är flexibel på så sätt att större eller mindre överföringskapacitet kan användas beroende på vilket programmaterial som sänds ut. Även annat än ljudradioprogram kan sändas ut, t.ex. data och bilder. DAB-tekniken kan ge bättre frekvensekonomi än de analoga sändningarna. Om det frekvensutrymme som i dag används för analoga sändningar i stället användes för sändningar med DAB-teknik skulle ett betydligt större antal ljudradiokanaler kunna sändas än för närvarande. De tekniska begränsningarna skulle då få mindre betydelse för möjligheterna att bedriva radiosändningar.

Fördelarna med DAB-tekniken skulle sålunda bäst tas till vara om de nuvarande FM-sändningarna lades ner och ersattes med DAB-sändningar. Ett sådant beslut skulle få omfattande konsekvenser, genom att nuvarande mottagare för analoga sändningar skulle behöva ersättas med nya. Ett beslut om att byta sändningsteknik för ljudradio kan därför givetvis inte fattas innan det finns omfattande erfarenhet av den nya tekniken.

Syftet med att nu inleda sändningar i begränsad omfattning är att i större skala pröva den nya sändningstekniken under svenska förhållanden, att ut-

veckla kompetens hos svenska företag såväl i fråga om de rent tekniska aspekterna av DAB-tekniken som när det gäller utvecklandet av olika programtjänster som DAB-tekniken lämpar sig för, samt att ge allmänheten möjlighet att bedöma fördelar och nackdelar med DAB-tekniken. Först när sändningar har pågått i åtskilliga år torde beslut kunna fattas om en eventuell övergång till ny sändningsteknik för ljudradio i Sverige. Det torde inte vara möjligt att göra några meningsfulla bedömningar förrän sändningarna har pågått i åtminstone två år.

Vid överläggningar som har förts med Teracom har företaget förordat att sändarnät upprättas med fyra sändare i Stockholmsregionen och tre sändare i vardera Göteborgs- och Malmöområdena. Därmed kommer sändningarna att kunna nå ca 35 procent av Sveriges befolkning. Enligt Teracom kan vidare sändningar inledas under första halvåret 1996 – i Stockholmsområdet redan under hösten 1995 – under förutsättning att sändarutrustningen kan beställas före sommaren 1995.

Post- och telestyrelsen har vid överläggningar med Kulturdepartementet angett att det torde vara möjligt att meddela tillstånd för två frekvensblock i Stockholm och Göteborg, medan koordineringen i fråga om Malmö ännu inte är avslutad.

Mot den angivna bakgrunden bedömer regeringen att sändningar kan inledas med början under andra halvåret 1995. Verksamheten bör utvärderas successivt med sikte på att en första rapport skall kunna lämnas när sändningarna har pågått i ca två år, dvs. år 1998.

Motivet för Teracom's planer att bygga upp s.k. preoperativa sändarnät i Stockholms-, Göteborgs- och Malmöområdena synes vara att man på så sätt med bara tio sändare kan nå 35% av Sveriges befolkning. Regeringen anser emellertid att sändningar inledningsvis bör äga rum inte bara i storstadsregionerna utan också i områden utanför dessa. Det finns flera skäl för detta. Ur regionalpolitisk synpunkt är det viktigt att även de delar av Sverige som ligger utanför de mest tätbefolkade regionerna tidigt får tillgång till tekniska nyheter. Om erfarenheterna skall bli rättvisande är det vidare angeläget att områden av olika karaktär finns med. Ytterligare ett skäl är att storstadsområdena redan nu är bäst försedda med radiokanaler. En sändningsverksamhet som syftar till att erbjuda allmänheten flera program torde ha de bästa utsikterna i områden där inte valmöjligheterna redan tidigare är stora.

Om det är möjligt med hänsyn till frekvenstillgången bör två frekvensblock användas i varje sändningsområde. Det ena frekvensblocket skulle då kunna användas för sändningar med samma innehåll i alla områdena, och därmed efterlikna sändningarna i ett rikstäckande nät. Sändningarna i det andra frekvensblocket skulle däremot kunna ha olika innehåll i de olika områdena. I områden där bara ett frekvensblock är tillgängligt kan vissa programkanaler vara gemensamma för samtliga sändningsområden medan andra endast sänds ut i det aktuella området.

Regeringens förslag: Såväl Sveriges Radio och Utbildningsradion som privata programföretag ges möjlighet att delta i sändningarna. Om inte alla programföretag som är intresserade av att delta i programverksamheten kan beredas plats skall det eftersträvas att det finns program av olika karaktär och att både public service-företag och privata programföretag medverkar.

För public service-företagen fastställs de särskilda villkoren för sändningsverksamheten i avtal mellan regeringen och programföretaget. För övriga programföretag meddelar regeringen tillstånd enligt radiolagen samt reglerar de närmare villkoren i ett avtal med respektive företag.

Skälen för regeringens förslag: Enligt regeringens uppfattning är det angeläget att innehållet i de digitala sändningarna avspeglar den bredd som finns i det svenska radiolandskapet i dag. Sändningarna bör uppfylla rimliga krav på balans när det gäller innehåll och medverkande företag. Därför bör såväl public service-företagen Sveriges Radio och Utbildningsradion som privata programföretag ges möjlighet att medverka.

Regeringen har för avsikt att meddela tillstånd enligt radiolagen till de programföretag som skall delta i sändningsverksamheten och som inte redan har sådant tillstånd (se avsnitt 7). Regeringen är därvidlag skyldig att iakttä opartiskhet och saklighet (1 kap. 9 § regeringsformen) samt att eftersträva att radiofrekvenserna tas i anspråk på ett sätt som leder till vidaste möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet (3 kap. 2 § andra stycket yttrandefrihetsgrundlagen). Antalet tillgängliga frekvensblock avgör hur många programkanaler som kan finnas med. Om inte alla programföretag som är intresserade av att delta i programverksamheten kan beredas plats kommer regeringen att eftersträva att det finns program av olika karaktär och att både public service-företag och privata programföretag medverkar.

För den nya verksamheten kan det vara lämpligt att Radio- och TV-verket lämnar förslag om vilka programföretag som bör meddelas tillstånd. Det bör också vara verket som inbjuder intresserade programföretag att medverka. Förfarandet bör vara så öppet och överskådligt som möjligt. Sådana föreskrifter kan meddelas genom förordning.

Regeringens förslag: Regeringen medverkar till de justeringar av Sveriges Radios och Utbildningsradions avtalsvillkor som är nödvändiga. Några ändringar av villkoren om sändningsinnehåll m.m. bör inte ske.

I avtal med privata programföretag tas in villkor om att sändningarna skall ha en egen beteckning och att meddelanden i nödsituationer skall sändas kostnadsfritt. Bestämmelserna om opartiskhet och saklighet bör inte gälla för de privata programföretagen.

Det skall vara möjligt för privata programföretag att sända reklam och sponsrade program på villkor liknande dem som gäller enligt lokalradiolagen.

Vid brott mot radiolagen eller avtalet skall det vara möjligt för regeringen att, efter ett skiljeförfarande, säga upp avtalet.

Radio- och TV-verket svarar för samordning och utvärdering av sändningsverksamheten

Skälen för regeringens förslag: Sveriges Radio och Utbildningsradion har redan tillstånd enligt radiolagen att sända ljudradio. Regeringen avser att medverka till sådana justeringar av avtalsvillkor som är en direkt följd av sändningarna med den nya DAB-tekniken. Några förändringar av avtalsinnehållet i övrigt bör däremot inte ske.

De tillstånd enligt radiolagen som meddelas till de privata programföretag som skall delta i sändningarna bör endast avse sändningar med digitalteknik i de aktuella områdena. I avtal mellan regeringen och programföretagen bör därför anges villkor i fråga om t.ex. sändningsteknik och geografisk avgränsning. Vidare bör det ställas krav på att sändningstiden verkligen utnyttjas.

Regeringen avser vidare att ställa villkor om att sändningarna skall ha en egen beteckning och att meddelanden i nödsituationer skall sändas kostnadsfritt. De privata programföretag som så önskar kan göra en programförklaring, som i så fall lämpligen tas in i avtalet.

Något krav på att sändningsrätten skall utövas opartiskt och sakligt bör inte gälla för privata programföretag som medverkar i sändningarna. Därför föreslås en lagändring med innebörd att regeringen skall kunna lämna dispens från denna regel (ny 6 a § radiolagen).

Lagrådet har ansett att den föreslagna bestämmelsen möjligen kan läsas så att regeringen får befogenhet att meddela föreskrifter om undantag från 6 § första stycket. Lagrådet har därför föreslagit att bestämmelsen skall utformas så att det i den direkt anges att 6 § första stycket inte skall gälla programföretag vars tillstånd endast avser rätt att bedriva digitala ljudradiosändningar med möjlighet för regeringen att i avtal med programföretaget bestämma annat. Regeringen anser att det inte kan föreligga någon tveksamhet om regleringens innebörd eftersom det däri klart anges att regeringen endast får

besluta att 6 § första stycket inte skall gälla, dvs. det är fråga om en sedvanlig dispensmöjlighet. Införande av en möjlighet för regeringen att meddela föreskrifter har aldrig varit aktuellt. Som redovisats är avsikten att den nu gällande regeln om opartiskhet och saklighet skall gälla för Sveriges Radio och Utbildningsradion medan däremot privata programföretag ej avses omfattas av regeln. Dispensregeln kan därför utformas på det sätt Lagrådet föreslagit.

Privata programföretag bör ha rätt att sända reklam och sponsrade program på villkor liknande dem som gäller för den privata lokalradion. Sådana bestämmelser bör tas in i avtalen.

Regeringen har rätt att ställa sådana villkor eftersom den i radiolagen bemyndigas att träffa avtal med programföretaget om skyldighet att "inte sända reklam mot vederlag eller program som någon annan har bekostat helt eller delvis" m.m. (7 § andra stycket). Av förarbetena framgår att formuleringen inte betyder att en avtalsbestämmelse måste ta i anspråk hela det utrymme som lämnas av lagens bemyndigande (prop. 1990/91:149 s. 220). Detta betyder att om regeringen har rätt att förbjuda reklam så har den även rätt att ställa villkor för sändning av reklam. Ett sändningsvillkor är nämligen mindre ingripande än ett sändningsförbud. Regeringens bemyndigande gäller dock endast under förutsättning av att reklamsändningarna inte redan är lagreglerade. Radiolagen innehåller inte några bestämmelser om reklam och sponsring i ljudradion. Detta innebär att regeringen med stöd av bemyndigandet kan ställa villkor för sådana program.

Radiolagens krav på opartiskhet och saklighet samt förbud mot gynnande av kommersiella intressen gäller för närvarande inte för det som sänds under annonstid i televisionen. En lagändring föreslås enligt vilken dessa krav inte heller skall gälla under annonstid i ljudradion (6 § fjärde stycket). En definition av annonstid i ljudradion bör då tas in i radiolagen (1 §).

Av 17 a § radiolagen följer att Granskningsnämnden för radio och TV vid brott mot reklamvillkoren kan vitesförelägga programföretaget att följa bestämmelsen.

Avtalen med de privata programföretagen bör medge att dessa sägs upp efter ett skiljeförfarande vid brott mot radiolagen eller avtalen. Ett avtal bör också kunna sägas upp om det inte förekommer sändningar under viss tid.

Avtalen med de privata programföretagen bör gälla längst till utgången av år 2000. Avtalen bör innehålla en bestämmelse enligt vilken avtalen förlängs automatiskt under en viss tid om inte regeringen en viss tid före avtalstidens slut har meddelat att avtalen skall upphöra att gälla.

För Sveriges Radio och Utbildningsradion bör tiden för rätten att sända digital ljudradio följa företagets sändningstillstånd i övrigt.

Regeringen avser att uppdra åt Radio- och TV-verket att samordna och utvärdera sändningsverksamheten. Uppgiften bör innefatta planering av i vilka områden sändningar skall äga rum och att, som tidigare nämnts, inbjuda programföretag att medverka i verksamheten. Verket bör vidare lämna förslag till regeringen om vilka programföretag som enligt dess uppfattning skall delta.

Vid planeringen av sändningsområden måste Radio- och TV-verket givetvis ha ett nära samarbete med Post- och telestyrelsen, som när regeringens beslut föreligger skall pröva frågan om tillstånd att använda de radiosändare som behövs för sändningsverksamheten.

Det är först när sändningarna har pågått några år som det kan bedömas hur allmänheten använder den nya tekniken. Därför bör utvärderingen av verksamheten planeras på sådant sätt att Radio- och TV-verket kan avge en första rapport till regeringen när sändningarna har pågått i ungefär två år. Rapporten bör ge statsmakterna underlag för att besluta om eventuella ändringar av villkoren för verksamheten.

Som en naturlig del i uppgiften att samordna och utvärdera sändningsverksamheten bör Radio- och TV-verket hålla fortlöpande kontakt med olika intresserade grupper i Sverige och utomlands.

Regeringen har inte grund för någon annan bedömning än att sändningsverksamheten kommer att kunna finansieras av de medverkande företagen utan att staten anslår några särskilda medel.

8 Ikraftträdande

Regeringen anser att digitala ljudradiosändningar bör komma igång så snart som möjligt. Lagändringarna bör därför träda i kraft den 1 juli 1995.

Förslag till lag om ändring i radiolagen (1966:755)

Härigenom föreskrivs i fråga om radiolagen (1966:755)¹

dels att 1 och 6 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 6 a §, av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*1 §²

I denna lag förstås med

radiosändning: ljud, bild eller annat meddelande som sänds med hjälp av elektromagnetiska vågor vilkas frekvenser är lägre än 3 000 gigahertz och vilka utbreder sig i rymden utan särskilt anordnad ledare,

rundradiosändning: radiosändning som är avsedd att tas emot direkt av allmänheten, om sändningen inte är avsedd endast för en sluten krets, vars medlemmar är förenade genom en påtaglig gemenskap av annat slag än ett gemensamt intresse att lyssna på eller se sändningen,

trådsändning: ljud, bild eller annat meddelande som sänds med hjälp av elektromagnetiska vågor vilka är bundna vid särskilt anordnad ledare,

sändare: anordning för radiosändning (radiosändare) eller trådsändning (trådsändare),

mottagare: anordning för mottagning av radiosändning eller trådsändning,

radioprogram: radiosändnings eller trådsändnings innehåll, om detta består av annat än, utom angivande av namn eller källa, enkla meddelanden om tid, väderlek, nyheter eller dylikt,

reklam: ett radioprogram som är avsett att främja en näringsidkares avsättning av en vara, en tjänst eller någon annan nyttighet,

annonstid i televisionen: sändningstid i televisionen som inleds och avslutas av en särskild ljud- och bildsignatur som markerar att den som sänder under den angivna tiden i huvudsak gör detta på uppdrag av andra,

annonstid i ljudradion: *sändningstid i ljudradion som inleds och avslutas av en särskild signatur som markerar att den som sänder under den angivna tiden i huvudsak gör detta på uppdrag av andra,*

programtjänst: ett samlat utbud av ljudradio- eller televisionsprogram som sänds under en gemensam beteckning.

¹Lagen omtryckt 1991:1066.

²Senaste lydelse 1992:1357.

6 §³

Programföretags rätt på grund av tillstånd enligt 5 § skall utövas opartiskt och sakligt. Därvid skall beaktas att en vidsträckt yttrandefrihet och informationsfrihet skall råda i ljudradion och televisionen.

Programföretaget får inte i programverksamheten mot vederlag eller annars på ett otillbörligt sätt gynna ett kommersiellt intresse.

Programföretaget får dock i fråga om någon som har bekostat ett program helt eller delvis lämna uppgift om vem bidragsgivaren är.

Programverksamheten skall som helhet präglas av det demokratiska statskicketets grundidéer samt principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet.

Föreskrifterna i första och andra styckena gäller inte vad som sänds under annonstid i televisionen eller annonser och liknande meddelanden i sökbar text-TV.

Föreskrifterna i första och andra styckena gäller inte vad som sänds under annonstid i *ljudradion eller televisionen* eller annonser och liknande meddelanden i sökbar text-TV.

6 a §

Regeringen får besluta att 6 § första stycket inte skall gälla programföretag vars tillstånd endast avser rätt att bedriva digitala ljudradiosändningar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

³Senaste lydelse 1991:2028.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde 1995-03-24

Närvarande: f.d. justitierådet Ulf Gad, justitierådet Johan Munck, regeringsrådet Leif Lindstam.

Enligt en lagrådsremiss den 23 mars 1995 (Kulturdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i radiolagen (1966:755).

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Monica Bengtsson.

Förslaget föranleder följande yttrande av *Lagrådet*:

6 a §

Den föreslagna utformningen av 6 a § kan möjligen läsas så att regeringen får befogenhet att meddela föreskrifter om undantag från 6 § första stycket. För att undvika tveksamhet om regleringens innebörd och dess förhållande till yttrandefrihetsgrundlagen bör bestämmelsen enligt Lagrådets mening lämpligen utformas så att däri direkt anges att 6 § första stycket inte skall gälla programföretag vars tillstånd endast avser rätt att bedriva digitala ljudradiosändningar med möjlighet för regeringen att i avtal med programföretaget bestämma annat.

Med dess utgångspunkter kan paragrafen förslagsvis få följande lydelse:

"6 a §

Vad som föreskrivs i 6 a § första stycket gäller inte programföretag vars tillstånd endast avser rätt att bedriva digitala ljudradiosändningar, om inte annat bestäms i avtal mellan regeringen och programföretaget."

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 30 mars 1995.

Närvarande: statsministern Carlsson, ordförande och statsråden Sahlin, Hjelm-Wallen, Peterson, Hellström, Thalén, Freivalds, Wallström, Persson, Tham, Schori, Blomberg, Heckscher, Hedborg, Andersson, Winberg, Uusmann, Nygren, Sundström, Lindh, Johansson

Föredragande: statsrådet Wallström

Regeringen beslutar proposition 1994/95:170 Digitala ljudradiosändningar.